

ÇOK SESLİLİĞİN EDEBİYATTAN DİLBİLİME YOLCULUĞU: FRANSIZ & İSKANDİNAV AKIMLARININ KARŞILAŞTIRMALI İNCELEMESİ

THE JOURNEY OF POLYPHONY FROM LITERATURE TO LINGUISTICS:
A COMPARATIVE STUDY OF FRENCH & SCANDINAVIAN TRENDS

Gülden PAMUKCU

Arş. Gör. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi,
Fen-Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü,
gpamukcu@mehmetakif.edu.tr

Makale Bilgisi

Türü: Araştırma makalesi
Gönderildiği tarih: 10 Eylül 2023
Kabul edildiği tarih: 16 Ekim 2023
Yayınlanma tarihi: 25 Aralık 2023

Article Info

Type: Research article
Date submitted: 10 September 2023
Date accepted: 16 October 2023
Date published: 25 December 2023

Anahtar Sözcükler

Çok Seslilik Kuramı; Dilbilimsel Çok Seslilik; Oswald Ducrot; Scapoline

Keywords

Polyphony theory; linguistic polyphony; Oswald Ducrot; ScaPoLine

DOI

10.33171/dtcjournal.2023.63.2.11

Öz

Çok seslilik kuramı ilk olarak edebiyat alanında kendini göstermiş son yıllarda da dilbilimsel çalışmaların odak noktası haline gelmiştir. İlk olarak Rus kuramcı Mikhail Bakhtin tarafından kullanılan bu kurama göre metinler farklı fikirlerin ve bakış açılarının kesişme noktası olarak yazarınkinden farklı sesler içermektedir. Bakhtin özellikle Dostoyevski'nin romanlarını çok seslilik bakımından çok zengin olarak nitelendirmekte ve romanlarındaki kahramanların her birinin farklı bir sesi temsil ettiğini savunmaktadır. Böylece metinde bir çok seslilik ortamı doğar. Dilbilimde çok seslilik kuramı ise her sözceğin farklı bakış açılarna sahip birden fazla sesi içermesi düşüncesi üzerine kuruludur. Çok sesliliği ilk kez dilbilimsel bir kavram olarak ele alan Fransız dilbilimci Oswald Ducrot dilbilimsel çok sesliliğin sınırlarını çizmemiş, tanımını kesin ve açık olarak yapmamış ve bu alanda bazı kuramsal boşluklar bırakmıştır. Henning Nölke önderliğinde dilbilimsel çok seslilikte İskandinav akımını temsil eden bir grup dilbilimci bu boşlukları tamamlamayı ve bu kuramı geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada çok seslilik kuramının edebiyatta ortaya çıkışı ve dilbilime yansması ele alındıktan sonra Fransız dilbilimci Oswald Ducrot'nun çok seslilik anlayışı ortaya konulmuş ve son olarak dilbilimsel çok seslilik kuramını geliştirmeyi amaçlayan İskandinav dilbilimcilerden oluşan bir topluluk olan ScaPoLine'in dilbilimsel çok seslilik kuramına kattıkları karşılaştırmalı bir şekilde ele alınmıştır.

Abstract

The theory of polyphony first appeared in the field of literature and has become the focus of linguistic studies in the last twenty years. According to this theory, first used by Russian theorist Mikhail Bakhtin, texts contain different voices from those of the author as the intersection of different ideas and perspectives. Bakhtin especially describes Dostoyevsky's novels as very rich in terms of polyphony and argues that each of the heroes in his novels represents a different voice. Thus, a polyphonic environment is born in the text. The theory of polyphony in linguistics is based on the idea that each utterance contains more than one voice with different perspectives. French linguist Oswald Ducrot, who first discussed polyphony as a linguistic concept, did not draw the boundaries of linguistic polyphony, did not define it precisely and clearly, and left some theoretical gaps in this field. A group of linguists representing the Scandinavian movement in linguistic polyphony, led by Henning Nölke, aimed to fill these gaps and develop this theory. In this study, after the emergence of the theory of polyphony in literature and its reflection on linguistics are discussed, the understanding of polyphony of the French linguist Oswald Ducrot is presented and finally, the concept of polyphony, which is a community of Scandinavian linguists aiming to develop the theory of linguistic polyphony, is presented. The contributions of ScaPoLine to linguistic polyphony theory are discussed in a comparative way.

Giriş

Çok seslilik terimi mzikal bir benzetmedir. Çok sesli alışmalar, bir orkestrada birçok farklı enstrümanın farklı sesleri bir araya getirerek bir müzik eserini ortaya koyması gibi birçok farklı bakış açısının ya da sesin tek bir sözcede btnleşebileceğini, dolayısıyla sözcelerin tek bir anlam içermediğini savunur. Mikhail Bakhtin'in Dostoyevski'nin romanlarına dayanan ve anlatıcının sesinin genellikle roman kahramanlarının arkasına gizlendiği edebiyat eleştirisinden yola çıkan çok sesli çalışmalar son yıllarda dilbilim alanında önemli bir artış göstermiştir. Sözceler, bu zamana kadar her şeyin söylenmiş olduğu düşüncesiyle başka seslerle ve bakış açılarıyla etkileşime girerek metinler arası bir boyut kazanmakla kalmaz, gerçek olsun ya da olmasın, olası bir dinleyicinin yine olası cevaplarını da bünyelerinde barındırırlar.

Çok seslilik kavramı ilk kez Rus kuramcı Mikhail Mikhailovich Bakhtin'in ilk kez 1929 tarihinde yayımladığı *Dostoyevski Poetikasının Sorunları* adlı yapıtında kullanılmıştır. O zamana kadar baskın olan görüşe göre metinlerde konuşan özne tektir. Metnin tamamında yalnızca anlatıcının sesi duyulur. Bu görüş Bakhtin'in söz konusu yapıtıyla birlikte yıkılmaya başlamıştır. Bakhtin zellikle Dostoyevski'nin romanlarını çok seslilik açısından çok zengin olarak nitelendirmiş ve bu romanlarda yazarınkinden farklı, çoklu bakış açılarını yansıtan birçok farklı ses olduğunu söylemiştir. Bu seslerin her biri romanda kendi bakış açısını ve ideolojisini aktarmaktadır. Böylece metin, farklı bakış açılarının kesişme noktası haline gelir. Yazarın konumu artık temel bir değişime uğrar. Geleneksel romanda yazarın konumu tanrısaldır. Anlatıcı sınırsız bir bakış açısına sahiptir. *"Her yerde aynı anda bulunan, her şeyin nn ve arkasını aynı anda gören, yüzün ve bilincin hareketlerini aynı anda takip eden, her maceranın buğnn geçmişini ve geleceğini bilen, her yerde hazır ve nazır bu anlatıcı kimdir?"* (Robbe-Grillet, 1963, s. 149). Dostoyevski'yi bu anlamda özel kılan şey aynı anda her yerde olan, tüm kahramanların geçmişini, geleceğini, duygu dünyasını çok iyi bilen ve her şeye gücü yeten bir tanrı-anlatıcı konumundan vazgeçip romanda her bir karakterin farklı bir bakış açısını yansıttığı çok sesli bir ortam sunmasıdır.

Syleşimcilik kuramının da babası konumundaki Bakhtin'e göre (1984b): *"Soyutlanmış bir sözce olamaz. Bir sözce her zaman kendisinden önce gelen ve onu takip edecek olan sözceleri öngörür; o asla ilk, asla son değildir"* (s. 355). Syleşimcilik kuramı sesleri veya söylemleri bir üst üste binme veya yan yana gelme ilişkisinden çok zorunlu bir etkileşim ilişkisi içinde görür. Çünkü syleşimci bir söylem, başka

yapıtlar ve seslerle sürekli etkileşim halindedir ve kendisinden önce söylenen başka bir söyleme yanıt olma niteliği taşır. Benzer şekilde gelecekte söylenecek olan söylemlerden de yanıt bekler. Bir başka deyişle geçmiş ve gelecek devamlı bir söyleşim halindedir ve bu söyleşim kavramı tamamen farklı bakış açılarının eşit değere sahip olduğu bir ortam sunar. Buradan hareketle dilsel çok seslilikte öne sürülen düşünce, sözcelerin tek bir konuşmacının sesini içermediği ve yalnızca bir sözceden birden çok bakış açısına ulaşılabileceğidir. Ducrot (1984a), konuşan öznenin tek olduğu görüşüne karşı çıkar. Dilbilimsel çok seslilik kuramının özü kısaca şudur: Her sözce, iç içe geçmiş pek çok söylemi içermeye gücüne sahiptir. Konuşmacının ve dinleyicinin bakış açıları tek bir sözce ile aktarılabilir. Bir örnek:

(1) “*Bu duvar beyaz değildir*” (Ducrot, 1972, s. 38).

Ducrot karşıtsal (polémique) olumsuzluğa örnek olan bu ünlü sözcesinde, iki bakış açısı bulunduğunu savunur. İlk bakış açısına göre, duvar beyazdır. Bununla birlikte, ikinci bir bakış açısı, birincisini, yani duvarın beyaz olduğunu reddeder. Bir başka deyişle ona göre bu olumsuz sözcede bu duvarın beyaz olduğunu iddia eden bir bakış açısına karşı çıkma durumu söz konusudur ve buradan aynı sözceden iki karşıt fikre ulaşılabileceği sonucu çıkmaktadır. Ducrot'nun çok seslilik kuramı bu tür gözlemlere dayanmaktadır.

Çok seslilik üzerine var olan dilbilimsel kuramı geliştirmek ve ona yeni tanımlamalar getirmek amacıyla 1999'da İskandinavya'da, bir grup yazar Henning Nölke önderliğinde ScaPoLine'i (La théorie SCAndinave de la POLyphonie LINGuistiquE) kurmuştur. Kendilerini şu şekilde tanımlarlar: “*ScaPoLine olarak kısaltılan, İskandinav Dilbilimsel Çok seslilik Kuramı adını verdiğimiz bir dilbilimsel çok seslilik kuramı geliştirdik*” (Nölke, H., Fløttum, K. ve Norén, C., 2004, s. 17).

İskandinav dilbilimsel çok seslilik kuramı temelde Ducrot'nun çok seslilik kuramıyla benzer özellikler göstermektedir. Bununla birlikte amaçları, sınırları iyi çizilmiş daha açık tanımlar getirerek bu kuramı geliştirmek ve onu daha anlaşılır hale getirmektir. Nölke, Ducrot'nun çok seslilik kuramına tam olarak bir tanım getirmediğini söyler. ScaPoLine, bu tanımları getirmeyi amaçlar. Onlara göre çok sesliliğin en temel kuralı şudur: “*Eğer tümce birden fazla BA (bakış açısı) aktarıyorsa, çok sesli olarak nitelendirilir*” (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 52).

Bu alışmada Rus kuramcı Mikhail Mihaylovic Bakhtin'in edebiyat alanında ortaya koyduğu çok seslilik kuramının, Fransız dilbilimci Oswald Ducrot'nun dilbilimsel çok seslilik anlayışını temel alarak Henning Nölke nderliğindeki İskandinav dilbilimciler tarafından geliştirilmesi karşılaştırılmal olarak incelenecektir.

BAKHTİN'İN ÇOK SESLİLİK ANLAYIŞI

Çok seslilik kavramının ilk kullanımı A.Steinberg'in 1923'te Dostoyevski zerine yazdığı kitabına dayanmaktadır. Bununla birlikte, bu kavramın syleşime evrilmesi Bakhtin'in ilk olarak 1929 yılında yayınladığı ünlü kitabı *Dostoyevski Poetikasının Sorunları* aracılığıyla gerçekleşmiştir. Bu yapıtta, söyleşim kavramı esas olarak yazar ve yarattığı kahramanlar arasındaki ilişki bağlamında gelişir. Bu alışmada Bakhtin, Dostoyevski'nin eserlerinde yazar ve kahraman arasındaki karşılıklı ilişkiyi inceler. Ona göre Dostoyevski'nin bir romancı olarak başarısı, romanlarının karşılıklı çok sesli konuşmalar şeklinde kurgulanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Dostoyevski'nin kahramanlarının her biri farklı birer sestir; hepsinin kendine özgü bir dünya görüşü, yaşam biçimi ve toplumsal konumu vardır. Dostoyevski din, kültür ve siyaset konularındaki görüşlerini eserlerinde yansıtımaz. Tam tersi çok sesli bir özgürlük ortamı yaratır. Anlatıcının sesi ile kahramanların sesini aynı düzeyde özenle birleştirir ve hiçbirinin üstün bir güce sahip olmasına izin vermez. Kahramanlarının kendi seslerini çıkarmalarına izin vermesi yapıtlarının pek çok kahraman tarafından aynı anda yazılmış olduğu hissini yaratır. “ok seslilik kavramı, Bakhtin tarafından, bir roman kategorisini, rneğin Dostoyevski'ninkileri, çok sayıda farklı anlatı şeklinin bir arada var olduğu ve okuyucuya birkaç anlatıcının aynı anda ona hitap ettiği izlenimini veren romanları nitelemek için kullanılmıştır” (Ducrot, 1984b, s. 3).

Konuşan öznenin tek olduğu görüşünü açıkça reddederek çok seslilik kavramını geliştiren Rus kuramcı Bakhtin çok seslilik kavramını Dostoyevski'nin roman yazma sanatı üzerine kurar (Bres ve Nowakovska, 2006, s. 2). “Bakhtin tarafından çok seslilik ve syleşimcilik terimlerinin her ikisinin de çok sayıda sese atıfta bulunmak için kullanıldığı, ancak onun için aynı kavramı belirtmedikleri görülüyor: Çok seslilik metindeki seslerin çokluğudur; syleşimcilik, sözcedeki seslerin çokluğudur (Dendale ve Coltier, 2006, s. 287). Bakhtin için çok seslilik metin bazında syleşimcilik ise sözce bazında gerçekleşir.

Syleşimcilik temelinde ele alındığında Bakhtin, her sesli ifadenin çok sesli olduğunu çünkü bu seslerin farklı dillerde de karşılığı olduğunu söyler. Kısaca farklı dilleri ve dillerin çeşitliliğini betimleyen heteroglossia ve birden fazla sesi ifade eden çok seslilik i içedir (Bakhtine, 1970). Ona göre heteroglossia, sadece farklı ulusların

konuştuğu dilleri değil her dilde var olan ve farklı yaş veya meslek grupları tarafından kullanılan konuşma biçimlerini de ifade eder. Her sözcük bir sosyal sınıfın veya bir bağlamın yansımasıdır ve niyetlerle doludur (Bakhtine, 1970, s. 293). Örneğin, TDK'ye göre yükselmek sözcüğü yükseğe çıkmak, fiyat, çoğalmak, artmak, unvan, rütbe vb. ilerlemek gibi anlamlara sahiptir. Aynı sözcük günümüzde özellikle gençler arasında argo bir tabirle kızmak, öfkelenmek anlamında da kullanılmaktadır. Aynı sözcüğün farklı bağlamlarda anlamının değişmesi heteroglossia'yı oluşturur ve çok seslilik ortamı sunar.

Bakhtin'e göre iki ses arasında her zaman bir ilişki vardır ki bu da çok sesliliği doğurur. Birinin sözünü alıntılarla o sözle bir söyleşim başlatmış oluruz. Böyle düşünüldüğünde çok seslilik bütün seslerde mevcuttur. Her sözü daha önce söylenmiş olarak ele alan bu söyleşimsel anlayış, çok sesli yaklaşımlar oluşturur. Sözler her zaman başkalarının sözleridir çünkü zaten söylenmişlerdir. Bu çerçeveden bakıldığında ise her sözce o veya bu biçimde çok seslidir. Buradan yola çıkarak, dilbilimde çok sesli olarak adlandırılan yaklaşımlar, sözcelerin ve söylemlerin anlamının konuşan tek bir öznenin düşüncesini ifade etmediğini, soyut ya da somut birden fazla öznenin sesini ya da görüşünü ortaya koyduğunu ifade etmektedirler.

OSWALD DUCROT'NUN ÇOK SESLİLİK ANLAYIŞI

Dilbilimci Oswald Ducrot, çok sesliliği dilbilimsel bir kavram olarak ele alan ilk kuramcıdır. Kuramın ortaya çıkışında temel olarak Rus kuramcı Bakhtin'den etkilenmiş olmakla beraber asıl esin kaynağı Gérard Genette'in çalışmaları olacaktır. “Konuşan ile gören arasında ayırım yapan Gérard Genette'in (örneğin 1972) çalışmalarından esinlenen Ducrot, konuşmacı ile bildirenler arasında benzer bir ayırım yapmıştır” (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 18). Ducrot'nun çok seslilik anlayışı sadece Bakhtin ve Genette'den etkilenmemiş, aynı zamanda Bally'nin bazı fikirleri de onun çok seslilik kuramını şekillendirmesinde etkili olmuştur. “Bally'yi okurken ve özellikle genel dilbilimin ve Fransız dilbiliminin başlangıcında (1. hazırlık bölümü, 1. bölüm), dilbilimsel bir çok seslilik kuramı taslağı hazırlamaya ikna oldum” (Ducrot, 1986, s. 37). Konuşan özne kavramı (1982) adlı makalesi ilk olarak çok seslilik hakkında bazı ipuçları vermiş olsa da bu makale *Le dire et le dit* (1984a) adlı kitabının VIII. bölümünde olgunlaşmıştır.

Ducrot'yu (1984a) okurken ilk göze çarpan, kitapta çok sesliliğin açık bir tanımının olmamasıdır. Kitapta çok sesliliğin tanımı olarak değerlendirilebilecek en iyi alıntı şu şekildedir: “çok sesli bir anlam kavrayışının asıl amacı, sözcenin birkaç sesin üst üste binmesine sözcelemede nasıl işaret ettiğini göstermektir” (Ducrot,

1984a, s. 183). Çok sesliliğin seslerin üst üste binmesiyle, dolayısıyla çok sayıda sesle ilgili olduğu görülmektedir. Bu seslerin doğası ise Ducrot tarafından açıkça belirtilmemiştir. “Ses” kavramına daha yakından bakıldığında, Ducrot'nun VIII. bölümünde defalarca kez kullanıldığı görülür. Kitabında, ses kavramının sırasıyla aşağıdaki iki kullanımı dikkat çeker:

→ “birkaç ses eş zamanlı olarak konuşur” (Ducrot, 1984a, s. 171).

→ “Pierre'in eskiden sigara içtiğini belirten bildirene B_1^1 gelince, belirli bir ON'a², konuşmacının kendisinin de içinde olduğu ortaklaşa bir sese dönüşmüştür” (Ducrot, 1984a, s. 231).

Bu iki alıntıda, ses kavramı, bildireni (énonciateur) belirtmek için kullanılmıştır. “Sözcenin anlamının sözcelemenin temsil ettiği şeyde olduğu fikri, konuşmacıya ait olmayan seslerin ortaya çıkmasına neden olabilir” (s. 204). Buna göre sesin, bir bildiren tarafından söylenen veya ima edilen bir içeriği ifade ettiği anlaşılır. Ses kavramı, İskandinav ekolünde ise bakış açısı kavramına karşılık gelir. Bu durumda, ses kavramının birden fazla karşılığı vardır ve bu da dilbilimsel çok sesliliğin en az iki olası tanımı olduğu anlamına gelir:

→ Bir sözcede üst üste binme veya iç içe geçmiş birden fazla sözceleme durumu olması

→ Bir sözcede üst üste binme veya birden fazla bakış açısı bulunması

Ducrot'da, bu iki tanımdan hangisinin tercih edileceğine dair açık bir durum söz konusu değildir. Ducrot'nun çok seslilik anlayışının ana öğeleri incelendiğinde dikkat çeken konuların başında onun konuşan özneler arasında yaptığı ayırım gelmektedir. Ducrot (1984a), konuşan özneleri ampirik üretici, konuşmacı ve bildiren olmak üzere üçe ayırır.

Konuşmacı, sözceleme eyleminden sorumlu olan kişidir. Sözceleme durumunu gerçekleştirir. “Ben”, “beni” veya “benim” gibi birinci kişi adlarını veya iyelik ön adlarını kullanarak sözceyi sessel anlamda dile getiren kişidir.

Bildirenler, konuşmacı tarafından dile getirilen sözce aracılığıyla aktarılan bakış açıları veya seslerdir. Konuşmacının ifade ettiği sözce içinde saklıdır.

¹ Bildiren1.

² ON Fransızca da bilinmeyen bir kişiyi ya da bir grup insanı belirtmek için kullanılan bir belgisiz zamirdir. Bkz. <https://dictionnaire.lerobert.com/definition/on>

Ampirik retici, szcelemenin gerçekleşmesi için gerekli olan fiziksel ve psikolojik şartları sağlamaktadır. Bu znenin Ducrot'nun anlayışına göre dilbilimsel bir önemi yoktur. Çünkü sözceden anlamsal olarak sorumlu olan kişi konumacıdır.

Bu öznenin özellikleri nelerdir? Öncelikle, sözcenin üretimi için gerekli olan tüm psiko-fizyolojik faaliyetlerden sorumludur. Dolayısıyla, belli bir X öznesinin herhangi bir yerde herhangi bir anda "hava güzeldir" sözcesini dile getirmesi demek o X znesine hava güzel sözlerini iitilebilir kılmayı mümkün kılan kas çalışmasını atfetmek demektir ve aynı zamanda bir yargının oluşumu, sözcük seçimi, dilbilgisi kurallarının uygulanmasının altında yatan entelektüel faaliyeti ona atfetmektir. Öznenin ikinci niteliği: Sözcenin retiminde gerçekleştirilen edim sözsel eylemlerin (emir, talep, iddia vb. türdeki edimlerin) yazarı, menşei olmasıdır (Ducrot, 1984a, s. 189).

Genette (1972, s. 226) ses kavramı altında metinde yazar, anlatıcı ve kahramanlar için farklı roller atamı ve onları metindeki rollerine göre birbirlerinden ayırmıştır. Ducrot, Genette'in bu ayırımından esinlenerek konuşan özneleri sözcedeki konumlarına göre üç ana balığa ayırmıştır. Genette'in ayırımına göre Ampirik retici, yazarı temsil eder; metnin üretimi için gerekli olan psiko-fizyolojik koşulları sağlamakla yükümlüdür. Konuşmacı metnin anlatıcısını temsil eder. Hikyeyi anlatır ve sözcelerden sorumludur. Son olarak, kahramanlar, farklı sesleri ve bakış açılarını ileten öğeler olarak anlamı bildirenleri temsil ederler.

Dilbilimsel çok seslilik çalışmalarının kurucusu olarak bilinen Ducrot'nun en zgn ikileimi (dichotomie) konuşmacı ve bildiren kavramlarıdır. Ona göre konuşmacı, sözceyi söyleyen kişidir. Ancak bir sözcede farklı bakış açılarını savunan birden fazla konuşmacının sesi bulunabilir. Bu sesler bildirenlerdir. Bu bildirenler, gerçek kişiler veya olası soyut kişiler olabilir. Ona göre, bildirenler, olası ancak dile getirilmeyen düşünceleri ve bakış açılarını taşıyan sanal kişilerdir. Sözce içinde bu dile getirilmeyen ama sezdirilen olası bakış açılarını bildiren sesler bir sözcenin içeriğini oluşturur. Bu durumda, konuşmacı, i içe geçmiş farklı düşünceleri içeren sözceleri dile getiren kişidir.

Sözcenin anlamının szcelemenin temsil ettiği şeyde olduğu fikri, konumacıya ait olmayan seslerin ortaya çıkmasına neden olabilir. Kendilerine kesin sözcükler atfedilmeden kendilerini sözceleme yoluyla ifade ettikleri var sayılan bu varlıklara "bildirenler" diyorum; eğer 'konuuyorlarsa', bu, somut anlamda, sözcenin sözlerini ifade

ettiği değil yalnızca onların bakış açılarını, konumlarını, tutumlarını ifade ettiği anlamına gelmektedir (Ducrot, 1984a, s. 204).

Konuşmacı, ampirik üretici ve bildirenler arasındaki farkı daha iyi gösterebilmek amacıyla aşağıdaki örnekleri inceleyelim:

(2) “Beni dinlemiyorsun sen” (Livaneli, 2021, s. 45).

Yukarıdaki sözcede birden fazla sesin olduğunu görmek mümkündür. Konuşmacının ve onu dinlemeyen ikinci bir kişinin varlığı söz konusudur. Başka bir rnek:

(3) “Hastalık deme. Hasta değilim ben” (Livaneli, 2021, s. 68).

Bu sözcenin altında yatan diğer bir sözce, başka bir deyişle bildiren, “sen hastasın” bakış açısıdır. Konuşmacının hasta olduğunu düşünen, konuşmacıdan başka bir sesin varlığı örnek (3)’te duyulmaktadır. Konuşmacı ise kendisine yakıştırılan hastalığı reddetmektedir. Bu iki karşıt bakış açısı, konuşmacının BA₁’i reddi, bu sözceyi çok sesli hale getirmektedir. Bu sözcenin çok sesli incelemesi metinsel bağlam ile aşağıdaki gibidir:

BA₁ → Sen hastasın.

BA₂ → BA₁ yanlış. Hastalık deme. Hasta değilim ben.

Metinsel bağlam incelendiğinde, örnek (3)’n şu szceye cevap olarak verildiği anlaşılmaktadır: “Daha sonra da senin hastalığın aklıma takıldı. Seni kaybetmek istemedim” (Livaneli, 2021, s. 68). Metinde geçen “senin hastalığın” vurgusu BA₁’de gösterilen sen hastasın bakış açısını doğrulamaktadır.

Bu rnekler üzerinden tek bir sözcenin birden çok sesi ya da bakış açısını barındırabileceği ve konuşan öznenin biricikliğinden söz etmenin mümkün olmadığı sonucuna varılmaktadır. Bu rnekler Ducrot’nun konuşan özneleri kapsamında incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkar:

➤ örnek (2)’de, “Beni dinlemiyorsun sen” diyerek sözceleme durumunu gerçekleştiren özne konuşmacıdır. Dahası, sözcede birinci tekil kişiye ait “beni” kişi adınının kullanılmış olması Ducrot’nun konuşmacı öznesine dair yaptığı tanımı pekiştirmektedir. rnek (3)’te sözceleme eylemini gerçekleştiren konuşmacı, “Hastalık deme. Hasta değilim ben” szcesine sahip olan öznedir. Bir kez daha birinci tekil kişiye ait olan “ben” adınının kullanımını onun konuşmacı öznesi olduğunun bir göstergesi olarak dikkat çekmektedir.

➤ Bildirenler ise, konuşmacının ürettiği sözcede saklı olan sesler ya da bakış aıdır. Szcede çok seslilikten sorumludurlar. Bir sözce birden fazla ses ya da bakış açısı bildiriyorsa o halde çok seslidir. rnek (2)'de konuşmacının karşısındaki kişinin kendisini dinlemediğini ifade etmesinden, kişinin sorduğu bir soruya cevap vermediği ya da konuşmacının konuşması sırasında başka bir Őey ile ilgilendiği sonuçlarına varılabilir. Bir sözceden tüm bu olasılıklara ulaşmak mümkün olmakla birlikte bu olasılıkları doğrulamak için bağlama başvurmak gereklidir. Farklı bir örnek ele alalım:

(4) “*Kafamızdan değil, konuşa konuşa kurmuştuk hayalleri*” (Budayıcıoğlu, 2008, s. 38).

Bu tümce çok sesli olarak incelendiğinde tek bir sözcede birbirine karşıt iki bakış açısının varlığından söz etmek mümkündür. Ducrot'nun çok seslilik anlayışının temelinde karşı çıkmak bulunmaktadır. Bir sözce kendisinden önce söylenen olası bir szceye karşı çıkma eğilimi gösteriyorsa çok seslidir. Bu durumda karşıt iki bakış açısı (BA) gelişir. Tek bir sözcenin içerdiği bu bakış açıları aşağıdaki gibi gösterilmektedir:

BA₁ → Hayalleri kafamızdan kurmuştuk.

BA₂ → Bu yanlıştır. Kafamızdan değil, konuşa konuşa kurmuştuk hayalleri.

Bu iki karşıt bakış açısı, bu sözceyi çok sesli yapmaktadır. Bu örnekten olduğu gibi tek bir sözcede birden fazla bakış açısının varlığından bahsetmek mümkündür. Bu olası bildirenlere Ducrot'nun konuşan özneleri kapsamında yaklaşıldığında aşağıdaki sonuçlara varılmaktadır:

➤ Sözceleme durumunu gerçekleştiren kişi, Genette'in ayırımına göre örnek romandaki anlatıcı, “*Kafamızdan değil, konuşa konuşa kurmuştuk hayalleri*” sözcesinin konuşmacısıdır.

➤ Konuşmacının, kafamızdan değil konuşa konuşa kurmuştuk hayalleri demesi olası bir hayalleri kafamızdan kurmuştuk bakış açısına karşı çıkmaktadır. BA₁ bildirendir. BA₂ konuşmacıdır. Bu rneğin alındığı romanların yazarı ise ampirik üreticidir.

SCAPOLINE'İN DOđUŐU

Henning Nölke'nin de aralarında bulunduğu bir grup İskandinav dilbilimci ve edebiyatçı çok seslilik araştırmaları gerçekleştirmek amacıyla bir araya gelmişlerdir. Hepsinin ilk esin kaynağı Rus kuramcı Bakhtin'dir. Bu alanda önemli bir

kuramlaşma eksikliği olduğunu fark edip bu ihtiyaca yönelik çalışmalar yapmayı amaçlamışlardır. Öncelikle dilbilimsel çok seslilik ile edebi çok seslilik arasında bir ayırım yapmaya karar verirler. Dilbilimciler grubu daha sonra tamamen dilbilimsel olgulara dayanan bir çok seslilik kuramı yaratmaya karar verir ve ScaPoLine'i kurar. Kendilerini şu şekilde tanımlarlar: "*ScaPoLine olarak kısaltılan, İskandinav dilbilimsel çok seslilik kuramı adını verdiğimiz bir dilbilimsel çok seslilik kuramı geliştirdik*" (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 17).

İlkesel olarak ScaPoLine, Ducrot'nun çok seslilik anlayışına bağlı bir yaklaşım benimser. ScaPoLine, tanımlayıcı ereve de bu kuramı geliştirerek onu kuramsallaştırmayı amaçlamaktadır. Ducrot'nun yapıtlarında anıştırılan ayrıntıları keşfetmeyi ve onlara yeni ve açık tanımlar ve terimler getirmeyi istemektedirler. Bununla birlikte, Ducrot'dan farklı olarak dili temel alarak, çok seslilik çalışmalarını yalnızca dil düzeyinde yürütmeyi değil aynı zamanda sözcük düzeyinde metinsel çözümler yapmayı amaçlarlar. Ve derler ki: "*Temel esin kaynağımız Ducrot'nun yaklaşımı olsa da amaçlarımız ve tutkularımız Ducrot'nunkinden temel olarak farklıdır. Ducrot'nun açık hedefi, sözden ilke olarak tamamen bağımsız olarak dilin anlamsal bir tanımını sağlamak iken, bizim amacımız metinsel inceleme için işlemsel bir araç geliştirmektir*" (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 21).

Nölke, Ducrot'nun çok seslilik kuramının tanımını tam olarak yapmadığını söyler. ScaPoLine bu eksik tanımları tamamlamayı amaçlamıştır. İskandinav dilbilimcilerin çok seslilik tanımları ise şu şekildedir: "*Eğer tümce birden fazla BA (bakış açısı) aktarıyorsa, buna çok sesli denir*" (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 52). Bu noktada bakış açısı teriminin altını çizmek gerekir çünkü İskandinav akımında, Ducrot'nun tanımlarından farklı olarak bakış açısı kavramı ön plana çıkmaktadır. Ducrot daha çok ses terimini kullanırken, ScaPoLine bunu bakış açısı olarak yorumlamayı tercih etmektedir.

ÇOK SESLİLİKTE FRANSIZ VE İSKANDİNAV AKIMLARININ KARŐILAŐTIRMASI

ScaPoLine'de konuşmacı tarafından gerçekleştirilen ve dört unsurdan oluşan bir yapılandırma söz konusudur. Bunlardan biri konuşmacının kendisi, diğer üçü ise konuşmacı tarafından yaratılan ögelerdir.

Kurucu Konuşmacı

ScaPoLine tarafından KK³ olarak kısaltılan bu birim sözceleme eyleminden sorumludur. Çok sesli yapılanmayı oluşturan ögeleri içermektedir (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 30).

Ducrot'nun anlayışına göre (1984a) konuşmacı öznesinin görevleri ve özellikleri aşağıdaki gibidir:

→ Sözceleme eyleminden sorumludur.

→ Birinci kişi adılarını veya iyelik n adlarını içerir.

→ Anlamı bildiren somut ya da soyut sesleri sahneye koyan, yapımcı ya da yönetmen gibidir.

ScaPoLine'de yeni olan Őey, konuşmacıya farklı ve yeni işlevler ve de özellikler yüklenmesidir. Kurucu olarak konuşmacı olan KK aşağıdaki özelliklere sahiptir:

→ KK, sözceleme eyleminin sorumluluğunu üstlenir. Ducrot'nun konuşmacısı da aynı görevi üstlenmektedir.

→ KK, çok sesli yapılanmayı oluşturan ögeleri oluşturur. Söylemsel varlıkları dilsel kişilerin imgeleri olarak sahneye koyar. Ducrot'nun sözcenin anlamını ortaya koyan bakış açılarını ya da sesleri içeren bildirenler kavramı da aynı görevi üstlenir. Ducrot'nun terim dizgesinde bildirenler, ScaPoLine'inkine göre ise söylemsel varlıklar sözcede anlam taşıyıcıları olarak görev yaparlar.

→ Nölke'ye göre, KK yalnızca başkalarının ve kendisinin görüntülerini yaratmakla kalmaz, kendisi de bir görüntüdür, kuşkusuz konuşmacının değil, spikerin görüntüsüdür, burada spiker sözcüğü dilbilgisinde birinci kişiye ait bir adla atıfta bulunmak için Nölke tarafından teknik olmayan bir anlamda kullanılır. Görüntü ifadesiyle söz edilmek istenen sözcede ifade edilen bakış açılarıyla açıklanabilir. Bir sözcede birden fazla bakış açısının varlığı çok sesliliğe işaret ediyorsa çok sesli yapılanmada anlam kurucu olarak KK çok seslilikten sorumludur.

→ KK, sözcede her zaman hazır bulunur. Ducrot'nun (1984a) konuşmacısı için aynı Őey söylenemez. Bunun nedeni, Ducrot'nun konuşmacısının sözceleme ile eş zamanda konuşmasıdır. Ancak ScaPoLine'in KK'yi, bir anlam oluşturucu olarak geçmişte, Şu anda ve gelecekte dahil olmak üzere her zamanda konuşabilir.

³ LOC (Le locuteur-en-tant-que-constructeur).

KK'nin Ducrot'nun konuşan öznelerinin bir karışımını temsil ettiği söylenebilir. KK szceye katılan söylemsel varlıkları sahneye koyar fakat kendisi asla sahneye girmez. Bu açıdan, Ducrot'nun ampirik üretici kişisini anımsatsa da tam olarak eşdeğeri değildir. KK, kendi görüşünü ifade etmemekle beraber sözce anlamının oluşumu için her türlü desteği hazırladığı için ampirik üreticidir. KK konuşmacıdır çünkü sözceleme eylemini gerçekleştirir. KK aynı zamanda bildirendir, çünkü konuşmacının dile getirdiği sözcenin içindeki bakış açılarını aktarır.

nl tiyatro benzetmesini bir kez daha kullanacak olursak, her sözcenin KK'nin hem yazarı hem de yönetmeni olduğu bir drama olduğunu söyleyebiliriz. Böylece KK, sahneye koyduğu oyuncular aracılığıyla iletişim kurar. Sahneye asla kendisi girmez ama kendi adına bir oyuncuyu konuşturabilir (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 31).

Yukarıdaki alıntıda görüldüğü gibi bir tiyatro yapıtı ele alınırken Ducrot'nun sınıflandırmasına göre, bu yapıtın yazarının ampirik üretici, anlatıcısının konuşmacı ve oyuncularınsa farklı bakış açılarını yansıtan bildirenler olduğu söylenebilir. Yukarıda belirtilen "*KK hem yazar hem de yönetmendir*" (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 31) söylemi KK'nin Ducrot'nun sınıflandırmasına göre hem ampirik üretici hem de konuşmacı olduğu anlamına gelmektedir. Yine aynı alıntıdan "*KK sahneye koyduğu aktörler aracılığıyla iletişim kurar*" ifadesi ise KK'nin bakış açılarını oyuncular aracılığıyla aktardığını dolayısıyla Ducrot'nun bildiren öznesini temsil ettiğini göstermektedir. rettiği oyuncular, onun bakış açılarının bildirenleridir. ScaPoLine, Ducrot'nun konuşan öznelerini KK adını verdiği tek bir birim altında toplamış ve onu tüm bu görevlerle donatmıştır.

Bakış Açıları

BA olarak kısaltılan bu birim, sözcede bakış açısına sahip olduğu düşünülen bir kaynağı içeren anlamsal varlıkları temsil eder (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 30).

ScaPoLine, Ducrot tarafından kullanılan bildiren terimini sildiğini açıkça belirtir (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 30). Bununla birlikte, Ducrot'nun bildiren kavramı, şu iki biçiminde korunmuştur;

- a. Bir bakış açısının kaynağı
- b. Söylemsel varlık

ScaPoLine için bakış açılarının kaynakları, tıpkı Ducrot'nun bildirenleri gibi değişkenlerdir. Konuşmacı dışındaki bir ya da birkaç söylemsel varlık tarafından somutlaştırılırlar. Nölke ve ScaPoLine'den farklı olarak Ducrot, bildirenlerinin belirli bir söylemsel varlık tarafından somutlaştırılmasından bahsetmez, ancak

dönüşmesinden bahseder. Bu dönüşüm örnek (1) aracılığıyla aşağıdaki gibi sunulmaktadır:

(1) *“Bu duvar beyaz değildir”* (Ducrot, 1972, s. 38).

Çok sesli olarak şu şekilde incelenir:

BA₁ → Bu duvar beyazdır.

BA₂ → BA₁ yanlıştır. Bu duvar beyaz değildir.

Ducrot'ya göre yukarıda iki farklı bakış açısını içeren iki adet bildiren bulunmaktadır. Konuşmacının olumsuzluğa başvurması kendi görüşüne karşıt olarak birinin duvarın beyaz olduğunu düşünmesi veya düşünmüş olabileceğinden kaynaklanır (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 27). BA₁ ve BA₂ iki farklı bakış açısını yansıtan birer bildirendir. Bu duvarın beyaz olmadığını söyleyerek sözceleme eyleminden sorumlu olan BA₂ ise artık konuşmacıya dönüşür.

ScaPoLine'e göre, bir sözcede anlamdan sorumlu en az bir bakış açısı vardır. Yani diğer birimlerden farklı olarak bakış açısı terimi çok sesli bir tümce için esastır. *“Yaratılmış diğer birimlerin aksine, tümcenin anlamından sorumlu olan en az bir BA vardır. Bu anlamda BA'lar çok sesli yapının belkemiğini oluşturur”* (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 31). Bu, ScaPoLine için çok sesliliğin temel tanımıdır. Bir sözcede birden fazla konuşmacıya iliştirilmiş bakış açıları varsa o sözce çok seslidir. ScaPoLine için çok sesliliğin varlığı, bir ifadedeki bakış açılarının zenginliğine bağlıdır.

Bakış Açılarının Kaynakları Söylemsel Varlıklar

Bu birim S-V⁴ olarak kısaltılır. Szcede farklı bakış açılarına kaynaklık eden anlamsal varlıkları temsil eder. ScaPoLine'e göre bir sözcede bulunabilecek her bir bakış açısı bir kaynağa bağlıdır. Bu sebeple bir sözcede kaç adet farklı bakış açısı var ise bunları besleyen bir o kadar da kaynak bulunur. Ducrot'nun terim dizgesinde, bakış açılarının kaynağı olarak bildirenler bu görevi üstlenmiştir. ScaPoLine ise bir sözce içindeki farklı ve çoklu bakış açılarının kaynağı olarak söylemsel varlıkları ileri sürer.

Söylemsel varlıklar, söylemdeki katılımcıların, konuşmacının ve dinleyicinin veya söylemde bahsedilen diğer varlıkların imgeleridir. Onlar hem bakış açılarının kaynakları hem de bir sözcede onlardan sorumlu olanlardır. Bu bağlamda örnek (2)'nin incelemesi aşağıdaki gibidir:

⁴ Ê-d (tre discursif/söylemsel varlık).

(2) “Beni dinlemiyorsun sen” (Livaneli, 2021, s. 45).

Bu sözcede konuşmacının ve onu dinlemeyen ikinci bir kişinin yani alıcının olmak üzere birden fazla sese ulaşmanın mümkün olduğu sonucuna varılmıştı. Ducrot'nun konuşan öznelerine göre, sözceleme durumunu gerçekleştiren, yani “Beni dinlemiyorsun” diyen anlatıcı, szcelemeden sorumludur ve dolayısıyla konuşmacıdır. Öte yandan, bildirenler, konuşmacının ürettiği sözceler aracılığıyla bakış açılarını veya seslerini aktaran soyut ya da somut kişilerdir. Bir konuşmacı bir tümcede “Sen” diyerek hitap ettiğinde, bu tümcede konuşmacıdan başka ikinci bir kişinin varlığı kaçınılmazdır. Buradaki “Sen” bir alıcıyı temsil etmektedir. Buradan yola çıkararak iki somut kişinin varlığı tek bir sözce ile algılanır. Ducrot'ya göre bu alıcı bir bildireni temsil ederken, ScaPoLine için söylemsel bir varlıktır. ScaPoLine (2004), bu alıcıyı ALLOC (allocutaire) olarak kısaltmıştır.

Alıcı ALLOC, sözcenin anlamına göre her zaman, sözcenin hedef aldığı kişidir. Szcedeki farklı sesleri dağıtan ve yöneten kişi olan KK⁵, alıcı ile uyarılmış bir bakış açısı arasında bildirimsel bir bağlantı kurabilir. Konuşmacıya gelince, çok seslilik kuramında soyut olan alıcıyı, etkileşimde fiziksel ve gerçek bir birey olan dinleyiciden ayırmak gerekir. Birincisi, sözceleme durumunun kurucu bir öğesidir ve genellikle sözcüğün veya sözcenin anlamsal boyutuna bağlıdır, ikincisi ise tıpkı konuşan özne gibi ampirik bir varlıktır (38).

Bildirimsel Bağlantılar

ScaPoLine tarafından ortaya konan bir başka yeni kavram, bildirimsel bağlantılardır. Bu bağlar söylemsel bir varlık ile bir bakış açısı arasındaki ilişkiyi açıklığa kavuşturmaktadırlar. “Bir S-V⁶, ancak ve ancak bu S-V'nin BA'nın kaynağı olması halinde BA'dan sorumludur” (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 44). Ducrot bildirimsel bağ terimini kullanmaz. Söylemsel bir varlık ile bir bakış açısı arasındaki ilişkiden bahsederken, bir bakış açısının kaynağından veya sorumluluğundan bahsetmez. Sorumluluk bağı, kaynak kavramıyla eşleşir. Bir bakış açısının kaynağı olarak görülen bir söylemsel varlık, ScaPoLine tarafından sorumlu tutulmaktadır. Bir görüşün kaynağı sayılmayan kimse ise, bundan sorumlu değildir.

ScaPoLine içinde, iki temel bağlantı türü arasında ayırım yapıyoruz: sorumluluk bağı ve sorumsuzluk bağı. Sorumluluk bağı, çok sesli

⁵ Kurucu konuşmacı.

⁶ Söylemsel varlık.

inceleme için açık ara en önemli olanıdır. Bu varsayımın gerekçesi, her bakış açısı için kendimize bundan kimin sorumlu olduğu sorusunu sormamız gerektiği gerçeğinde yatmaktadır. Bağlantıların belirlenmesi, yorumlama sürecini yönlendiren genel ilkelerin bir parçasıdır. Sorumlu olmak kavramı (bunun için sorumluluğunu üstlenmek, ilişkilendirmek gibi ifadeleri de kullanırız), 'kaynağı olmak' anlamına gelir (Nölke ve diğerleri, 2004, s. 44).

Bir bakış açısının kaynağı olmak demek o bakış açısına sahip olmak demektir. O bakış açısına sahip olan söylemsel varlık ise kaynağı olduğu bakış açısından sorumludur. Sorumluluk bağının tanımlanmasında kaynağın bir ölçüt olarak kullanıldığını görmekteyiz.

Sorumluluk içermeyen bağlarda ise iki söylemsel varlık arasında bir ilişki bulunmamaktadır. rnek (1) bu bağlamda aşağıdaki gibi incelenmektedir:

BA₁ → Bu duvar beyazdır.

BA₂ → Bu duvar beyaz değildir.

BA₂'nin sahibi olan konuşmacı BA₁'i reddeder. Bu durumda konuşmacı sadece BA₂'den sorumludur. BA₁'i reddettiği için o bakış açısından sorumlu değildir. BA₁ olası bir başka söylemsel varlığın bakış açısıdır ve yine o varlığın sorumluluğundadır. Bu şekilde söylemsel varlıklar ile bakış açıları arasında sorumluluk bağları kurulur.

Sonuç

Bu alışmada, Rus kuramcı Mikhail Bakhtin'in ilk olarak *Dostoyevski Poetikasının Sorunları* (1929) adlı eserinde kullandığı çok seslilik teriminin çıkış noktasına ve edebiyattaki yerine değindikten sonra çok sesliliği ilk kez dilbilimsel bir terim olarak ele alan Oswald Ducrot'nun çok seslilik anlayışı incelenmiştir. Özellikle Dostoyevski'nin romanlarını çok seslilik bakımından çok zengin bulan Bakhtin'e göre Dostoyevski'nin romanlarında kahramanlar aracılığıyla yazarinkinden farklı bakış açılarını yansıtan pek çok ses duyulur.

Metinlerin tek bir anlatıcının sesini içermediği düşüncesinden yola çıkarak szcelerinde de tek bir konuşmacının sesini içermediği ve yalnızca bir sözceden hareketle birden fazla bakış açısını yansıtan sese ulaşılabileceği düşüncesi dilbilimsel çok sesliliğin temelini oluşturmaktadır. Çok sesliliği ilk kez dilbilimsel bir kavram olarak ele alan Fransız dilbilimci Oswald Ducrot dilbilimsel çok sesliliğin sınırlarını belirlememiş, ona açık ve anlaşılır tanımlamalar getirmemiş ve kuramda tanimsal çerçevede boşluklar bırakmıştır. Bu noktada Ducrot'nun yarım bıraktığı kuramsal

ereveyi tamamlamak için Henning Nölke'nin liderliğinde bir grup İskandinav dilbilimci ScaPoLine adını verdikleri İskandinav dilbilimsel çok seslilik kuramını geliştirerek dilbilim alanında sınırları belirgin şekilde çizilmiş bir çok seslilik kuramı oluşturmuşlardır. Temelde Ducrot'nun çok seslilik anlayışına sadık kalan ScaPoLine çok seslilik kuramına yeni tanımlamalar ve kavramlar kazandırarak dilbilimsel çok sesliliğin sınırlarını hem net bir biçimde belirlemiş hem de genişletmiştir. Ducrot'nun çok seslilik anlayışını incelerken göze çarpan en önemli konulardan biri konuşan özneler arasında yaptığı ayırımdır. Bu özneler ve onların sözce içinde sahip oldukları görevler ScaPoLine'de tamamen farklı birimlerde hayat bulmuş ve bu birimlere atfedilen özellikler ayrıntılı bir biçimde belirtilerek yeni birçok seslilik yapılanması inşa edilmiştir.

Fransız ve İskandinav akımları karşılaştırıldığında en belirgin ve temel ayırımın çok sesliliğin tanımı yapılırken kullanılan kavramlar arasındaki farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Ducrot temelde dilbilimsel çok sesliliğin açık bir tanımını yapmamakla birlikte çok seslilikten bahsederken bir sözce içinde karşıt bakış açılarına sahip birden fazla sesin varlığına işaret eder. İskandinav akımında ise ses kavramı bakış açısı kavramıyla yer değiştirir. ScaPoLine'in çok seslilik ile ilgili yaptığı tanıma göre bir sözce birden fazla bakış açısına sahipse çok seslidir. Bir sözce içindeki farklı bakış açılarının her biri bir kaynağa, söylemsel bir varlığa bağlıdır ve bu söylemsel varlıklar ve sahip oldukları bakış açıları arasında sorumluluk bağları kurulur. Her bir söylemsel varlık sahip olduğu bakış açısından sorumludur. Sözceler farklı bakış açılarının kesişme noktası haline gelir ve böylece çok seslilik ortamı oluşur. Bu çalışmada dilbilimsel çok seslilik kuramının bir tarafta Fransız, diğer tarafta İskandinav kuramcılar tarafından ele alınış biçimi ve gösterdiği gelişim karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir. Fransa'da temeli atılan dilbilimsel çok seslilik kuramı İskandinav yarımadasında tamamlanmıştır.

Kaynakça

Bakhtine, M. (1984a). Les genres du discours. *Esthtique de la cration verbale*, 265-308.

Bakhtine, Mikhail, (1984b). Les Carnets 1970-1971. *Esthétique de la création verbale*, 351-377.

Bakhtine, M. (1970). *Problèmes de la poétique de Dostoïevski*. Lausanne: Editions l'âge d'Homme.

- Bres, J. ve Nowakowska, A. (2006). Dialogisme : du principe à la matérialité discursive. *Recherches linguistiques*, 28, 21-48.
- Budayıcıoğlu, G. (2008). *Günahın Üç Rengi*. İstanbul: Remzi kitabevi.
- Dendale, P. Ve Coltier, D. (2006). Eléments de comparaison de trois théories linguistiques de la polyphonie et du dialogisme. *Recherches linguistiques*, 28, 271-299.
- Ducrot, O. (1986). Charles Bally et la pragmatique. *Cahiers Ferdinand de Saussure*, 40, 11-37.
- Ducrot, O. (1984a). *Le dire et le dit*. Paris: Minuit.
- Ducrot, O. (1984b). Polyphonie. *Lalies. Langue et littérature*, 4, 3-30.
- Ducrot, O. (1972). *Dire et ne pas dire*. Paris: Hermann.
- Genette, G. (1972). *Figures III*. Paris: Seuil.
- Livaneli, Z. (2021). *Balıkçı ve Oğlu*. İstanbul: İnkılap kitabevi.
- Nölke, H., Fløttum, K. ve Norén, C., (2004). *ScaPoLine. La théorie scandinave de la polyphonie linguistique*. Paris: Kimé.
- Robbe-Grillet, A. (1963). *Pour un nouveau roman*. Paris: Minuit.

Summary

Polyphonic works, based on Mikhail Bakhtin's literary criticism based on Dostoyevsky's novels and in which the narrator's voice is often hidden behind the heroes of the novels, have increased significantly in the field of linguistics in the last two decades. Utterances not only gain an intertextual dimension by interacting with other voices and point of views, with the idea that everything has been said so far, but they also contain possible answers from a possible receiver, whether real or not. The concept of polyphony was used for the first time by Russian theorist Mikhail Mikhailovich Bakhtin in his work *The Problems of Dostoyevsky's Poetics*, which was first published in 1929. According to the dominant view until then, the speaking subject in the texts is single. Only the voice of the narrator is heard throughout the text. This view began to collapse with Bakhtin's work. Bakhtin especially described Dostoyevsky's novels as very rich in terms of polyphony and said that there are many different voices in these novels that reflect multiple point of views different from the author's voice. In this book, Bakhtin examines the mutual relationship between the author and the hero in Dostoyevsky's works. According to him, Dostoyevsky's success as a novelist, stems from the fact that his novels are constructed in the form of mutual polyphonic conversations. Each of Dostoyevsky's heroes is a different voice; They all have their own unique worldview, lifestyle and social position. Thus, the text becomes the intersection point of different points of view. The author's position now undergoes a fundamental change. In the traditional novel, the author's position is divine. The narrator has unlimited perspective. What makes Dostoyevsky special in this sense is that he gives up the position of an omnipotent god-narrator who is everywhere at the same time, knows the past, future and emotional world of all the heroes very well. He offers a polyphonic environment in the novel where each character reflects a different perspective. According to Bakhtin (1984b), who is also the father of dialogic theory, a dialogical discourse is in constant interaction with other works and voices and is a response to another discourse spoken before it. Similarly, it expects a response from the discourses

that will be said in the future. In other words, the past and the future are in a constant state of conversation, and this concept of conversation offers an environment where completely different perspectives have equal value. According to Bakhtin, there is always a relationship between two voices, which gives rise to polyphony. By quoting someone's words, we start a conversation with it. When thought like this, polyphony is present in all utterances. This conversational understanding, which treats every word as having been said before, creates polyphonic approaches. The words are always the words of others because they have already been said. When viewed from this perspective, every utterance is polyphonic in one way or another. From this point of view, the so-called polyphonic approaches in linguistics state that the meaning of utterances and discourses does not express the thought of a single speaking subject but reveals the voice or opinion of more than one abstract or concrete subject. In this study, after touching on the origin of the term polyphony and its place in literature, which was first used by the Russian theorist Mikhail Bakhtin, the polyphony concept of Oswald Ducrot, who first considered polyphony as a linguistic term, was examined. Ducrot, who did not determine the boundaries of linguistic polyphony and did not provide clear and understandable definitions for it, left gaps in the definitional framework in the theory. At this point, in order to complete the theoretical framework left unfinished by Ducrot, a group of Scandinavian linguists, including Henning Nølke, developed the Scandinavian linguistic polyphony theory (abbreviated as ScaPoLine) and created a polyphony theory with clearly defined boundaries in the field of linguistics. In this study, it is seen that the linguistic polyphony theory, the foundation of which was laid in France, was completed in the Scandinavian peninsula. ScaPoLine basically adhered to Ducrot's conception of polyphony and brought new definitions and concepts to the theory. In this study, the way in which the theory of linguistic polyphony is handled and its development by French theorists on the one hand and Scandinavian theorists on the other hand are shown comparatively.